

Sự Tích Trái Sầu Riêng

Ngày xưa, vào hồi Tây Sơn khởi nghĩa, có một chàng trẻ tuổi người vùng Đồng Nai, chàng là người tài kiêm văn võ, đã vung gươm hưởng ứng cái bất bình của mọi người. Chàng từng tham gia phong trào Tây Sơn chống Nguyễn Ánh.

Nhà Tây Sơn mất, chàng rút lui về quê nhà mượn nghề gõ đầu trẻ để nấu hình ẩn tích. Đột nhiên có tin dữ truyền đến làm cho mọi người xao xuyến: Gia Long vừa thắng thế trên đất nước Việt, bắt đầu giết hại những người từng làm quan cho nhà Tây Sơn.

Nhân dân trong xóm sẵn lòng quý mến chàng, khuyên chàng trốn đi thật xa. Họ giúp tiền gạo và mọi thứ cần dùng, trong đó có cả một chiếc thuyền nhỏ mũi lõng để tiện đi lại. Vì không muốn để rơi vào tay quân địch, chàng ra đi. Ngược dòng sông Cửu Long, chàng tiến sâu vào nước Chân Lạp.

Một hôm, chàng cầm sào lên bộ sấm thức ăn. Chàng bước vào một quán bên đường, trong quán có một bà mẹ ngồi ủ rũ cạnh một cô gái nằm mê man bất tỉnh. Đó là hai mẹ con đi dâng hương trên núi Tà Lơn, về đến đây thì con bị ốm nặng. Vốn có biệt tài về nghề thuốc, chàng giúp cho cô gái chóng lấy lại sức khỏe. Sẵn có thuyền riêng, chàng chở họ về tận nhà. Nàng có vẻ đẹp thủy mị, là con gái chưa chồng, đã đến tuổi quay xa đạp cửi. Tự nhiên chàng trai người Việt ở đâu tận xa xôi đến trú ngụ tại nhà làm cho nàng quyến luyến.

Sau một tuần chay tạ ơn trời Phật, mẹ nàng cho biết là Phật đã báo mộng cho hai người lấy nhau. Chàng vui vẻ nhận lấy cuộc sống mới cho qua ngày. Từ đây, chàng có chỗ ở nhất định. Nhà nàng là nhà làm ruộng, nuôi tằm, những việc đó chàng đều làm được cả.

Mười năm thoảng qua như một giấc mộng. Hai vợ chồng quán quýt với nhau như đôi chim câu. Trong vườn nhà vợ có một cây ăn quả gọi là cây “tu rên” mà ở xứ sở chồng không có. Mùa trái chín đến, người vợ ra vườn nhặt những trái rụng, đưa về xẻ cho chồng ăn. Quả “tu rên” vốn có một mùi hôi đặc biệt. Thấy chồng nhăn mặt, vợ bảo:

– Anh ăn sẽ biết nó đậm đà như lòng em đây.

Không ngờ một ngày kia, vợ đi dâng hương Đệ Thiên, Đệ Thích về thì ngộ cảm. Chồng cố công chạy chữa nhưng không sao cứu kịp. Cái chết chia rẽ cặp vợ chồng một cách đột ngột. Không thể nói hết cảnh tượng đau khổ của người chồng. Nhưng hai người vẫn gặp nhau trong mộng. Chồng hứa trọn đời sẽ không lấy một ai nữa. Còn hồn vợ thì hứa không lúc nào xa chồng.

Nghe tin Gia Long đã thôi truy nã những người khởi nghĩa cũ, bà con chàng ở quê hương nhắn tin lên bảo về. Những người trong xóm cũng khuyên chàng tạm đi đâu cho khuây khoả. Chàng đành từ giã quê hương thứ hai của mình. Trước ngày lên đường, vợ báo mộng cho chồng biết là sẽ theo cho đến sơn cùng thủy tận. Năm ấy, cây “tu rên” tự nhiên chỉ ra có mỗi một quả. Và quả “tu rên” ấy tự nhiên rơi ngay vào vạt áo chàng giữa lúc chàng ra thăm cây kỉ niệm của vợ. Chàng mừng rỡ quyết đưa nó cùng về xứ sở.

Chàng lại trở về nghề gõ đầu trẻ, nhưng nổi riêng canh cánh không bao giờ nguôi. Chàng đã ươm hạt “tu rên” thành cây, đem trồng trong vườn ngoài ngõ. Từ đây, chàng ngoài công việc dạy học, còn có công việc chăm nom cây quý.

Những cây “tu rên” của chàng ngày một lớn khoẻ. Lại mười năm nữa sắp trôi qua. Chàng trai ngày xưa bây giờ tóc đã lốm đốm bạc. Nhưng ông già ấy lòng bỗng trẻ lại khi thấy những cây của mình bấy lâu chăm chút nay bắt đầu khai hoa kết quả. Ông sung sướng mời họ hàng, làng xóm tới dự đám giỗ của vợ và nhân thể thưởng thức một thứ quả lạ đầu tiên có ở trong vùng. Khi những quả “tu rên” được bưng ra đặt lên bàn, mọi người thoáng ngửi thấy một mùi khó chịu. Nhưng chủ nhân biết ý đã nói đón: “Nó xấu xí, nó hôi nhưng chính những múi của nó ở trong lòng lại đẹp để thơm tho như mối tình đậm đà của đôi vợ chồng son trẻ...”. Ông ta vừa nói vừa xẻ những quả “tu rên” chia từng múi cho mọi người cùng nếm. Rồi ông ta kể hết đoạn tình duyên xưa mà từ lúc về đến nay ông cố ý giấu kín trong lòng. Ông kể mãi, kể mãi. Và khi kể xong, ở khoẻ mắt con người chung tình ấy long lanh hai giọt lệ nhỏ vào múi “tu rên” đang cầm ở tay. Hai giọt nước mắt ấy sôi lên sùng sục trên múi “tu rên” như vôi gặp nước và cuối cùng thấm vào múi như giọt nước thấm vào lòng gạch.

Sau đám giỗ ba ngày, người đàn ông ấy bỗng không bệnh mà tự nhiên chết. Từ đấy, dân làng mỗi lần ăn thứ quả đó đều nhớ đến người gây giống, nhớ đến chuyện người đàn ông chung tình. Họ gọi “tu rên” bằng hai tiếng “sầu riêng” để nhớ mối tình chung thủy của chàng và nàng. Người ta lại còn nói những cây sầu riêng nào thuộc loại hạt có hai giọt nước mắt của chàng thì mới là thứ sầu riêng có quả ngon hơn các thứ khác.

(Theo *Tuyển tập truyện cổ tích các dân tộc ở Việt Nam*, tập 1, Viện Khoa học Xã hội tại Thành phố Hồ Chí Minh, 1987)